
LEGÚJABB KOR

Csempészett idegenek: dél- és kelet-európai (illegális) bevándorlók a kanadai–amerikai határon a két világháború között

Történeti szempontból a magyar (és tágabb értelemben a dél-, közép- és kelet-európai) kivándorlással foglalkozó szakirodalom gyakran, és érthető módon, az 1870-es évek és az első világháború közötti időszakra, illetve az Egyesült Államokba irányuló népmozgásra fókuszál, hiszen ekkor és ide érkezett a legnagyobb számú, több millió bevándorló a régiókból. Napjaink migrációval kapcsolatos vitái sokszor az illegális bevándorlás kérdése köré szerveződnek, a deportálás, mint lehetséges megoldás, a határvédelem és korlátozások fontossága központi szerepet kapnak, miközben a bevándorlókat (vagy azok bizonyos csoportjait) gyakran jellemzik nemkívánatos, veszélyes személyekként vagy akár bűnözőkként. *Ashley Johnson Bavery* könyve e két csomópont között képez egyfajta hidat: egyrészt a szerző ott kezdi vizsgálódásait, ahol sok korábbi írás lezárul (az 1920-as években), másrészt pedig jól rávilágít arra, hogy a mai migrációt érintő viták nem teljesen új keletűek és előzmény nélküliek.

Sőt, ezek egyértelmű gyökerekkel rendelkeznek már az 1920-as években is, bár akkor elsősorban az USA északi határára és az oda a kvótatörvények után érkező dél- és kelet-európaiakra vonatkoztatva. Johnson Bavery a száz évvel korábbi eseményeket boncolgatva érdekfeszítő stílusban mutatja meg, hogy a szigorú amerikai bevándorlási korlátozások hogyan implementálódtak az amerikai–kanadai határon a két világháború között. Rávilágít, hogy a változások következtében miként jelentek meg az Európából érkező bevándorlók társadalmi teherként, illegális migránsként, vagy akár terroristaként az akkori közgondolkodásban és mindezek miatt milyen mértékű diszk-

riminációt kellett elszenvedniük, illetve hogyan befolyásolta mindez kilátásaikat, életkörülményeiket, stb.

A századforduló jelentős ki-, illetve bevándorlási hulláma számottevő gazdasági, társadalmi és kulturális hatással volt, mind a küldő, mind pedig a fogadó országokra, amely hatásokat sokan, sokféle megközelítéssel tanulmányoztak már. Az Egyesült Államok egyértelműen a legvonzóbb célpont volt más országokkal, akár a szomszédjaival is összehasonlítva és sokat profitált az ide érkező nagyszámú bevándorlóból. Ugyanakkor a korábban nem tapasztalt migrációs hullám egyre több ellenzőt is szült és határozott szigorításokhoz vezetett. 1882-ben a kínaiak bevándorlását korlátozták az ún. *Chinese Exclusion Act* révén, de a századfordulót követően a sokszor nemkívánatosnak tekintett kelet-európaiak is számos szigorítással szembesültek. 1917-ben az olvasási képességüket tesztelték egyfajta szűrésnéként, majd végül a nativista hangoknak engedve 1921-ben, majd 1924-ben olyan kvóta rendszert vezetett be az Egyesült Államok, amely véget vetett a tömeges bevándorlásnak. Ugyanebben az időszakban az északi szomszéd, Kanada relatíve nyílt bevándorlási politikát folytatott a nyugati területei benépesítése érdekében, így az USA-ból kizárt európaiak ezen ország felé fordulhattak: néhányan, mint új hazára, míg sokan egy átmeneti állomásként tekintettek az országra, ahonnan illegális módon juthattak be az Egyesült Államokba. Az USA bevándorlási politikája így közvetlen hatással volt Kanadára is, és alapvetően átstrukturálta a korábbi migrációs folyamatokat, amelyeket ez a kötet is jól illusztrál a Detroit–Windsor határterület vonatkozásában.

Johnson Bavery könyve tehát több szempontból is számos újdonsággal kecsegtet. Egyrészt nem a nagy bevándorlási hullámra, hanem az 1920-as és 30-as évekre összpontosít, ezen belül pedig a dél- és kelet-európai bevándorlók helyzetét elemzi, ráadásul teszi ezt Amerika-közi megközelítéssel a kanadai-amerikai gazdasági, politikai és munkajogi összefonódásokra reflektálva. Mindezek mellett különös figyelmet szentel az illegális bevándorlás kérdésének is, amely eddig kevésbé kutatott témát jelent, főleg olyan alaposággal és kontextusban, ahogy azt Johnson Bavery teszi. Az eddig kevésbé vizsgált

kérdéseket kiterjedt kutatás támasztja alá, így a könyv a terület kutatóinak és a téma iránt érdeklődő általános közönségnek is élvezetes olvasmányt nyújt.

A kötet egyik erőssége, hogy a szerző többféle szempontból elemzi a migráció helyi, országos és nemzetközi megnyilvánulási formáit. Nemcsak az amerikai politikát, de a kanadai döntéseket is ismerteti, ráadásul azt fejtegeti, hogy milyen szerepet játszanak a helyi szervezetek és döntéshozók az egyes magasabb szintű intézkedések (lásd a kvótatörvény) konkrét megvalósításában. A Detroit–Windsor régióban jól kirajzolódik, hogy a szövetségi döntések hogyan csapódnak le helyi szinten és hogyan jelenik meg a bevándorlás témaköre helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi szintéren egyaránt. Bár elsősorban dél- és kelet-európai bevándorlókat vesz górcső alá, hasznos összehasonlításokat találunk a mexikói, arab vagy afro-amerikai érkezők tapasztalataival is. A kötet megmutatja, hogy az európaiakra sem mindig tekintettek legális, kívánatos bevándorlóként és végig vezeti, hogy az általuk tapasztalt diszkrimináció hogyan befolyásolta munka- és életkörülményeiket, illetve stigmatizálásukat.

Magával ragadó történetmeséléssel, a szerző számos korabeli dokumentumot, jelentést, újságcikket és bevándorló történetet ismertet meg az olvasóval, számos etnikai csoporthoz (orosz, magyar, lengyel, olasz stb.) kapcsolódóan, amellyel igyekszik áthidalni a régió nyelvi sokszínűségéből adódó különbözőségeket (igaz ez még akkor is, ha ebbe becsúszik néhol egy-egy pontatlan hivatkozás, mint például, amikor az *Amerikai Magyar Hepszabára* (sic.) chicagói lengyel lapként hivatkozik, 63. o.). A bemutatott személyes történetek nemcsak érdekességként, szövegkitöltőként szolgálnak, hanem felhívják a figyelmet arra is, hogy a statisztikák, kvóták, nagy számok mögött milyen valós emberi sorsok és döntések rejtőznek. A szerző a kanadai és amerikai bevándorlási politika áttekintése mellett szentelhetett volna több figyelmet arra is, hogy hogyan reagáltak az európai országok az amerikai eseményekre, szabályozásokra, hiszen az ottani döntések is nagyban befolyásolták a kivándorlókat. Bár röviden foglalkozik ezzel a szerző az 59. oldalon, a későbbiekben nemzetközi együttműködés keretében ez az aspektus is tovább erősíthető

kenne, megvizsgálva hogyan befolyásolták a migrációs útvonalakat a dél- és kelet-európai régió országainak intézkedései az USA és Kanada politikája mellett.

A könyv hét fejezete részletesen bemutatja a bevándorlási törvények, korlátozások alakulását, azok alkalmazásának kérdését, illetve a 20-as, 30-as évek szélesebb kontextusában mindezek percepcióját. Az első három fejezet az 1921 és 1929 közötti időszakra, és a kvóták implementálásának folyamatára összpontosít, míg a többi egység a gazdasági világválság időszakát veszi górcső alá. Ez az időszak általában kevesebb figyelmet kap az első világháborút megelőző nagy kivándorlás és a II. világháborút követő korszak között (amelybe természetesen az 1956-ot követő események is beletartoznak). Az első és egyben leghosszabb fejezet kifejezetten erős alapot biztosít a könyv többi részéhez, ami egyben hasznos referenciaként szolgálhat mindenki számára, aki az amerikai bevándorlás története iránt érdeklődik. Nem csak kizárólag az amerikai intézkedéseket ismerhetjük meg, de az azzal kapcsolatos állami apparátust (például határvédelmet) is, illetve azt, hogy a kvóták hatására hogyan alakult ki az embercsempészet és illegális bevándorlás az USA–Kanada határon, illetve azt, hogy a korábban inkább csak szimbolikus határ a két ország között hogyan vált valódi választóvonalá. Mindez a magyarokat is érintette, az illegális bevándorlás kapcsán több beszámolót is ismerünk, amelyekhez hasonló Johnson Bavery is említ. Csakúgy, mint a könyv többi részében, itt is megfelelő egyensúly van a szövetségi törvények áttekintése és a között, hogy ezek hogyan csapódtak le a munkaadók, határőrök és maguk a bevándorlók tapasztalataiban. Vagyis megérthetjük azt, hogy hogyan is kerültek lokálisan megvalósításra a szövetségi korlátozások és milyen hatása volt ezeknek magukra a közösségekre. Kifejezetten hasznos forrás ez a fejezet, illetve az egész könyv a bevándorlásellenes, nativista hangok történetének jobb megértéséhez. Érdekes betekintést kapunk olyan szervezetek életébe, mint a Ku-Klux Klán (KKK) vagy annak kanadai megfelelője (CCC), illetve más hasonló szervezetek (*Daughters of the American Revolution*, *Black Legion*) tevékenységeibe. A fejezet felvonultatja és körüljárja azon negatív megnevezéseket, amelyekkel a

dél- és kelet-európai bevándorlókat illették, úm. nemkívánatos, nem preferált, nagy valószínűséggel közteherré váló. Ezekhez a könyv további részeiben egyéb, legtöbbször diszkriminatív jellegű címkék csatlakoznak.

A 2. fejezet alapvetően azt a kérdést válaszolja meg, hogy a különböző európai bevándorló csoportok hogyan próbálták a rájuk vonatkozó kvótákat magasan tartani és eltávolítani magukat az illegalitás stigmájától. A fejezet kifejezetten jól mutatja be, hogy mennyire másként tekintettek Észak-Amerikában az észak- és nyugat-európai, illetve dél- és kelet-európai bevándorlókra (ami jól megmutatkozik a deportálások, ellenőrzések számában és intenzitásában is), illetve ez mennyire más lehetőségekkel ruházta fel a két régió képviselőit (akár határátlépés tekintetében is). Ezek a különbségek még nyilvánvalóbbá válnak a 3. fejezetben, amely a határvidéken ingázók életét elemzi, illetve rávilágít arra, hogy a határ szabad átlépése sok szempontból egy angol–kanadai kiváltság volt, ahol az etnikai háttér fontos szerepet játszott abban, hogy ki hogyan mozoghat a két ország között.

A következő négy fejezet a gazdasági világválság időszakát tanulmányozza, ami óriási változást hozott mindkét észak-amerikai ország bevándorlási politikájában és a bevándorlók percepciójában egyaránt. A munkanélküliség alakulása negatívan hatott a migrációra is, és még szigorúbb deportálási és bevándorlási szabályokhoz vezetett az állampolgárok munkája és juttatásai védelme érdekében. Ebben a részben erősebb a detroiti fókusz, ugyanakkor a szerző jól bemutatja, hogy hogyan fonódnak össze munkajogi, jóléti társadalmi kérdések, a bevándorlás és a nativizmus, és a korszak kihívásai nyomán milyen új negatív elnevezések ragadtak a dél- és kelet-európai bevándorlókra: kommunista (6. fejezet) és jóléti csaló (7. fejezet).

A kifejezetten jól megírt bevándorlási politikai áttekintés mind az USA, mind pedig Kanada vonatkozásában, illetve az erre adott helyi reakciók részletes megvitatása új betekintést nyújt a migrációval foglalkozó szakemberek számára, miközben az általános közönségnek is élvezhető olvasmányt biztosít. Valószínűleg éppen abból kifolyólag, hogy a kötet többféle olvasónak is igyekszik megfelelni, a

szerző néha kissé repetitív, fontos események, definíciók több ponton is megjelennek, ismétlődnek. Az egyes fejezetek külön-külön témákat boncolgatnak, de szervesen összekapcsolódnak, hivatkoznak egymásra és szép egyensúlyban van a nemzeti, nemzetközi és helyi döntések vizsgálata. Johnson Bavery egy eddig kevesebb figyelmet kapó időszakot, területet és csoportot mutat be, és ezáltal ad újfajta betekintést számos olyan témakörbe, mint például az illegális bevándorlás az 1920-as években a kanadai határ felől. Ma már inkább az USA déli határáról és az onnan érkező, elsősorban spanyolajkú bevándorlókról szól az amerikai migrációs vita, Johnson Bavery ugyanakkor hatékonyan megmutatja, hogy a „bevándorlók országában” zajló vita alaptézisei nem új keletűek, a maihoz hasonló retorika volt jelen száz évvel ezelőtt is, akkor az északi határ és a dél- és kelet-európai bevándorlók kapcsán. Johnson Bavery mindezek által arra is felhívja a figyelmet, milyen fontos visszatekinteni és tanulni a múlt eseményeiből, reflektálni azokra, ő pedig mindehhez alapos kutatással alátámasztott, érdekesítően megírt könyvvel járul hozzá.

Johnson Bavery, Ashley. *Bootlegged Aliens: Immigration Policy on America's Northern Border* (Csempészett idegenek: bevándorlási politika Amerika északi határán). Philadelphia: U of Pennsylvania P, 2020. 278 o. ISBN 9780812252439.

Venkovits Balázs

A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, az FK 143388 pályázat finanszírozásában valósult meg. A recenzió angol nyelvű verzióját a *Hungarian Journal of English and American Studies* folyóiratban adják ki.